

Kvaliteta i razvoj Hrvatskog gospodarstva

Špiljak, Patricija

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic Nikola Tesla in Gospić / Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:107:211265>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-10-17**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic Nikola Tesla in Gospić - Undergraduate thesis repository](#)

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Patricija Špiljak

Kvaliteta i razvoj hrvatskog gospodarstva

Quality and development of the Croatian economy

Završni rad

Gospić, 2018.

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Poslovni odjel

Stručni studij Ekonomika poduzetništva

Kvaliteta i razvoj hrvatskog gospodarstva

Quality and development of the Croatian economy

Završni rad

MENTOR:

Dr.sc. Ivana Busljeta Banks

STUDENT:

Patricija Špiljak

MBS: 02960148669

Gospić, lipanj, 2018.

Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

Prilog 1.

Poslovni odjel

Gospić, 2018.

ZADATAK

za završni rad

Pristupniku Patricija Špiljak MBS: 02960148669

Studentu stručnog studija Ekonomike poduzetništva izdaje se tema završnog rada pod nazivom

KVALITETA I RAZVOJ HRVATSKOG GOSPODARSTVA

Sadržaj zadatka: Proučiti detaljniju analizu sekundarnih izvora (literature) na temu, s posebnim osvrhom na pravce razvoja gospodarstva Republike Hrvatske, konkurentnost, te mjesta koje zauzima u EU i globalnom okruženju.

Završni rad izraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću.

Mentor: dr. sc. Ivana Bušijeta Banks zadano: _____, _____
(ime i prezime) (nadnevak) potpis

Pročelnik odjela: MILE VIČIĆ, prebuzić predati do: 5. 9. 2018., _____
(ime i prezime) (nadnevak) potpis

Student: PATRICIJA ŠPILJAK primio zadatak: _____, _____
(ime i prezime) (nadnevak) potpis

Dostavlja se:

- mentoru
- pristupniku

IZJAVA

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom Kvaliteta i razvoj hrvatskog gospodarstva izradila samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentora dr.sc. Ivana Busljeta Banks.

Ime i prezime

Patricija Spiljak

(potpis studenta)

SAŽETAK

Predmet ovog rada je opisati kvalitetu i razvoj hrvatskog gospodarstva, kako bi se dobila trenutna slika stanja gospodarstva. Ekonomska kriza proširila se na sve zemlje svijeta, a najveće negativne posljedice doživjele su zemlje u razvoju među kojima je i Hrvatska. Gospodarstvo Hrvatske prolazi kroz krizna razdoblja, stopa nezaposlenosti počela je rasti, smanjuje se proizvodnja i izvoz, a povećava se vanjski dug. U radu su navedene moguće promjene u područjima koje bi omogućile izlazak iz krize. Nakon uzastopnog pada BDP-a zabilježen je skroman oporavak u 2015. godini. Da bi se povećala kvaliteta hrvatskog gospodarstva prioritet je povećanje izvoza, smanjenje vanjskog duga i strana ulaganja. U razvoj hrvatskog gospodarstva moramo ulagati i razvojem obrazovne djelatnosti, tj. jačanjem stupnja obrazovanja stanovništva. Najrazvijenija gospodarska grana u Hrvatskoj je turizam. Hrvatski turizam iz godine u godinu bilježi stalan porast. Dok ostale gospodarske grane npr. poljoprivreda i prerađivačka industrija nisu dovoljno razvijene i treba puno više ulagati u njih. Ulaganjem u ostale gospodarske grane smanjila bi se nezaposlenost, a povećao izvoz. Budućnost razvitka i jačanja hrvatske industrije je u uvođenju suvremenih tehnologija i novih proizvoda, realizaciji zajedničkih ulaganja i uspostavljanju strateškog partnerstva s inozemnim tvrtkama te osvajanju novih tržišta.

Ključne riječi: gospodarstvo, BDP, izvoz, turizam

SUMMARY

The main subject of this paper is to describe the quality and development of the Croatian economy in order to gain a current picture of the state of the economy. The financial crisis has spread to all countries of the world and the worst consequences have hit developing countries, including Croatia. The economy of Croatia goes through crisis periods; the unemployment rate has begun to rise, manufacturing and export are decreasing and the external debt is enhanced. The paper identifies possible changes in areas that would allow the financial crisis to emerge. After the consecutive decline in GDP, a modest recovery was identified in 2015. In order to increase the quality of Croatian economy, the priority is to increase export, reduce external debt and invest less in foreign companies. In order to increase and develop Croatian economy we must invest in education, that is, we must raise the level of education of the population. The most developed branch of the economy in Croatia is tourism. Year after year tourism in Croatia is constantly rising, while other sectors, like agriculture and manufacturing, are not sufficiently developed and is needed to invest far more in them. Investing in other branches of economy, unemployment would reduce and the export would increase. The future of development and recruitment of the Croatian industry is in an induction of modern technologies and new products; it is in a realization of joint investments and establishment of a strategic partnership with foreign companies, and in goals to conquer new markets.

Key words: economy, GDP, export, tourism

SADRŽAJ:

1.	UVOD	1
1.1.	PREDMET ISTRAŽIVANJA	1
1.2.	CILJ I SVRHA ISTRAŽIVANJA	1
1.3.	ZNANSTVENO- ISTRAŽIVAČKE METODE	1
1.4.	STRUKTURA RADA	2
2.	PRVCI RAZVOJA HRVATSKOG GOSPODARSTVA	3
2.1.	MAKROEKONOMSKE VARIJABLE HRVATSKOG GOSPODARSTVA	4
2.2.	HRVATSKI PROIZVODNI KAPITAL U TRANZICIJSKOM RAZDOBLJU	4
2.3.	NACIONALNO BOGATSTVO	5
3.	TRŽIŠTE RADA	5
4.	KONKURENTNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA	7
4.1.	BRUTO DOMAĆI PROIZVOD (BDP)	9
4.2.	ROBNA RAZMJENA HRVATSKE	10
4.3.	INFLACIJA	11
4.4.	DEFICIT	12
4.5.	JAVNI DUG	13
5.	STRANA ULAGANJA	16
6.	BANKARSKI SUSTAV	17
7.	DRŽAVINI PRORAČUN	18
7.1.	GOSPODARSKI RAZVOJ I TROŠKOVI RASTA	19
7.2.	POSLEDICE SIVE EKONOMIJE	20
8.	GOSPODARSKE GRANE HRVATSKE	21
8.1.	TRGOVINA	21
8.2.	TURIZAM	22
8.2.1	. HRVATSKA TURISTIČA PONUDA	22
8.3.	GRADITELJSTVO	23
8.4.	RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA	23
9.	RAZVOJ HRVATSKE INDUSTRIJE	24
9.1.	MJESTO I ULOGA INDUSTRIJE U GOSPODARSKOM RAZVITKU	25
9.2.	DEINDUSTRIJALIZACIJA	26

10. MAKROEKONOMSKA POLITIKA	27
10.1. TEČAJNA POLITIKA	28
10.2. MONETARNA POLITIKA.....	28
10.3. FIKSALNA POLITIKA	29
10.3.1. FIKSALNI PROIZVODNI KAPITAL	29
11. ZAKLJUČAK	30

1. UVOD

Posljedice suvremene ekonomske krize u Hrvatskoj se mogu očitati u različitim negativnim stopama gospodarskog rasta. Kriza je dovela do pada potražnje za dobrima i uslugama, a rezultat toga je smanjenje proizvodnje i realni pad BDP-a. Stopa nezaposlenosti za vrijeme krize počela je rasti. Najveće štete u gospodarstvu pretrpjele u tzv. sustavi velike gospodarske infrastrukture (Hrvatska elektroprivreda, Hrvatske pošte, Hrvatske vode, Hrvatske ceste, Hrvatska radiotelevizija, Hrvatske šume, Hrvatske željeznice).

Budući razvoj Hrvatskog gospodarstva bit će uvjetovan daljnjim razvojem obrazovne djelatnosti, jačanjem stupnja obrazovanja stanovništva, nižom stopom nezaposlenosti. Obrazovanje je razvojno jedna od najtransparentnijih aktivnosti za hrvatsko gospodarstvo.

1.1. PREDMET ISTRAŽIVANJA

Predmet ovog rada je opisati kvalitetu i razvoj hrvatskog gospodarstva. Takvim prikazom dobila bi se slika trenutnog stanja hrvatskog gospodarstva. Gospodarstvo Hrvatske prolazilo je kroz iznimno krizna razdoblja, uključujući Domovinski rat, a 2008. godine nastupila je kriza koja poprima svjetske razmjere, pada vrijednosti na burzama diljem svijeta i kolapsa nekih od najvećih financijskih institucija.

1.2. CILJ I SVRHA ISTRAŽIVANJA

Glavni cilj ovog rada je prikazati stanje hrvatskog gospodarstva i kako se ono razvija kroz navedena poglavlja. Takvim prikazom dobila bi se trenutna slika gospodarstva i načini kako poboljšati gospodarski razvitak Hrvatske.

1.3. ZNANSTVENO- ISTRAŽIVAČKE METODE

Od znanstveno– istraživačkih metoda korištena je metoda indukcije, metoda dedukcije, metoda analize i sinteze.

1.4. STRUKTURA RADA

Struktura završnog rada podijeljena je u nekoliko glavnih dijelova, a oni su sljedeći:

- U prvom dijelu, UVODU definiran je cilj i predmet završnog rada, te struktura rada.
- Drugi dio PRAVCI RAZVOJA HRVATSKOG GOSPODARSTVA, govori o načinima izlaska iz krize, makroekonomskim varijablama, proizvodnom kapitalu Hrvatske.
- Treći dio, TRŽIŠTE RADA, pokazuje stopu nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj, te stopu sudjelovanja na tržištu rada među europskim zemljama.
- U četvrtom dijelu, KONKURENTNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA, objašnjava sposobnost suočavanja s konkurencijom na svjetskom tržištu, osvajanje novih tržišta, robnu razmjenu (koliko izvozimo, koliko uvozimo), što je BDP, inflacija, deficiti, javni i inozemni dug.
- Peti dio, STRANA ULAGANJA, govori o tome gdje su najviše strana ulaganja usmjerena, koliko su ona snažna za gospodarski rast.
- U šestom dijelu, BANKARSKI SUSTAV, objašnjava krizu u bankarskom sustavu.
- Sedmi dio, DRŽAVNI PRORAČUN, govori o vrstama proračuna i koliko su oni važni za svaku državu i gospodarskim troškovima rasta.
- U osmom dijelu, GOSPODARSTE GRANE, govori se o gospodarskim granama, važnosti turizma za Hrvatsku i turističkoj ponudi.
- Deveti dio, RAZVOJ HRVATSKE INDUSTRIJE, govori kako se razvijala Hrvatska industrija te njezina uloga u gospodarskom razvitku.
- U desetom dijelu, MAKROEKONOMSKA POLITIKA, govori što je makroekonomija, koji su njezini ciljevi. U ostalim podpoglavljima govori se o tečajnoj, monetarnoj i fiksnoj politici.
- U zadnjem jedanaestom poglavlju dana su zaključna razmatranja.

2. PRVCI RAZVOJA HRVATSKOG GOSPODARSTVA

Jedan od mogućih načina izlaska iz krize podrazumijevao bi promjene na sljedećim područjima:

- a) Ekonomska politika- radikalne promjene ekonomske politike neće „preko noći“ riješiti nagomilane probleme hrvatskog gospodarstva, ali će stvoriti pretpostavke za njihovo postupno rješavanje. Granice nastavka postojeće ekonomske politike sve više se ogledaju prvenstveno u pogoršanju nekoliko pokazatelja kao što je vanjskotrgovinski deficit.
 - b) Strategija razvoja- strategija bi trebala imati dva osnovna pravca:
 - Prvi je razvoj postojećih proizvodnji poticanjem stvaranja reproduktivskih cjelina na razini hrvatskog gospodarstva.
 - Drugi pravac je razvoj novih proizvodnji koje će biti aktualne kroz par godina. Male zemlje vrlo teško mogu konkurirati na globalnom tržištu radikalnim inovacijama.
 - c) Ljudski resursi- ako govorimo o postojećim proizvodnjama, onda u slučaju da su nam turizam i brodogradnja nosioci razvoja to znači povećana ulaganja u izobrazbu i istraživanja u brodogradnji, prehrambenoj industriji itd.
- Često se kao razlog sporijeg razvoja hrvatskog gospodarstva smatra nedostatak kapitala potrebnog za razvoj.
- d) Korištenje kapitala- osnovni domaći izvori kapitala jesu:
 - Ukupna likvidna sredstva bankarskog sustava,
 - Unutarnji javni dug,
 - Mirovinski i investicijski fondovi,
 - Imovina poduzeća, države i građana.
 - e) Funkcioniranje financijskog tržišta i pravne države- funkcioniranje financijskog tržišta u većini ovisi kako će se raspoloživi domaći kapital koristiti i hoće li se uopće koristiti u zemlji (Družić, 2014).

2.1. MAKROEKONOMSKE VARIJABLE HRVATSKOG GOSPODARSTAVA

U modelskom makroekonomskom prikazu uobičajno je koristiti četiri makroekonomske varijable: 1. Kretanje proizvodnje/outputa koje mjerimo veličinom bruto domaćeg proizvoda (BDP), nacionalnog proizvoda (BNP). BDP je vrijednost proizvedenih finalnih dobara i usluga u danom razdoblju, a vrijednost je cijena finalnog proizvoda. $BDP = \text{cijena} \times \text{količina finalnih proizvoda}$. BNP je tržišna vrijednost dobara i usluga proizvedenih radom i imovinom u vlasništvu stanovnika države. 2. Varijabla zaposlenosti odnosno nezaposlenosti, praćena je mjerenjem proizvodnosti rada. Stopa nezaposlenosti (u) je udio nezaposlenih osoba u radnoj snazi $u = U/L$. Stopa participacije = udio je radne snage u ukupnom radno sposobnom stanovništvu.

- Viša stopa nezaposlenosti – niža stopa participacije (u recesiji) OKUNOV¹
- Niža stopa nezaposlenosti – viša stopa participacije (u ekspanziji) ZAKON

3. Varijabla inflacija je porast opće razine cijena, mjerena je različitim indeksima kojima se bilježi promjena opće razine cijene i promjena relativnih cijena. 4. Varijabla tečaj nacionalne valute, on održava različite aspekte ekonomske razmjene nacionalnog gospodarstva s međunarodnim/globalnim okruženjem. Nacionalni dohodak nastaje od proizvodnje dobara i usluga od strane stanovnika države. Nacionalni dohodak: 1. naknade zaposlenima

2. korporativni profiti,

3. neto kamata,

4. vlasnički dohodak,

5. renta (Čavrak i dr., 2011).

2.2. HRVATSKI PROIZVODNI KAPITAL U TRANZICIJSKOM RAZDOBLJU

Tržišna transformacija hrvatskog gospodarstva povezana je s hrvatskim državnim osamostaljenjem. Hrvatski nacionalni proizvodni fiksni kapital smanjen je u 2000. godini za cca. 1/3 naspram 1990. godine. Naime tekuće poslovne aktivnosti osobito u industriji i turizmu bilježe pad outputa od 50% tijekom 1990-ih godina. Sektorska struktura hrvatskog

¹Okunov zakon - na svako smanjenje BDP-a za dva postotna boda u odnosu na potencijalni BDP stopa nezaposlenosti se poveća za jedan postotni bod.

proizvodnog kapitala pruža djelomičan uvid kako u mogućnosti rasta pojedinih industrija i djelatnosti, tako i u ukupni razvojni potencijal. U drugoj polovici 1990-ih raspoloživi proizvodni resursi povećali su se za otprilike 20%. Najveći porast kapitala od 40\$ ostvarila je trgovina.

Tijekom deset godina tranzicije 1990. – 2000. godine i štete tijekom Domovinskog rata, vrijednost hrvatskog proizvodnog kapitala gotovo je prepolovljena. Privatizacija se uvelike reducirala na financijske efekte transformacije vlasništva bez stvarnog učinka na raspoloživi nacionalni proizvodni kapital (Čavrak i dr., 2011).

2.3. NACIONALNO BOGATSTVO

Sveukupne raspoložive materijalne resurse nekog gospodarstva nazivamo nacionalno bogatstvo. Nacionalno bogatstvo se sastoji od prirodnog i proizvodnog kapitala. Formula kojom se izračunava nacionalno bogatstvo glasi:

$$NB*(DB)=K_{pr}+K_{PZ}$$

Pri čemu je NB=nacionalno bogatstvo, DB=društveno bogatstvo, K_{pr} =prirodno bogatstvo/kapital, K_{PZ} =proizvedeno bogatstvo/kapital. Prirodno bogatstvo čini zemljište, obnovljivi i neobnovljivi prirodni izvori. Proizvedeno bogatstvo obuhvaća sve proizvodne i druge potencijale neke nacionalne ekonomije. Nacionalni proizvodni kapital čine fiksni i obrtni fondovi, formula glasi: $K_P = \epsilon F + \epsilon f$ (Čavrak i dr., 2011).

3. TRŽIŠTE RADA

Hrvatska ima jednu od najnižih stopa sudjelovanja u tržištima rada među europskim zemljama, i drugu po redu najveću stopu nezaposlenosti među zemljama EU-a. Manji učinak zaposlenosti u Hrvatskoj može ukazivati na daljnji prostor za smanjivanje i dalje prevelikog javnog sektora te na nedovršene privatizacije (npr. brodogradnja i turizam). U 2007. godini razina nezaposlenosti u Hrvatskoj bila je treća najviša po redu, nakon Slovačke i Poljske u rasponu od 11%. S druge strane, sudjelovanje radne snage bilo je na petoj najnižoj razini, nakon Rumunjske, Italije, Mađarske i Poljske. Valja zamijetiti da, osim Poljske, Hrvatska je

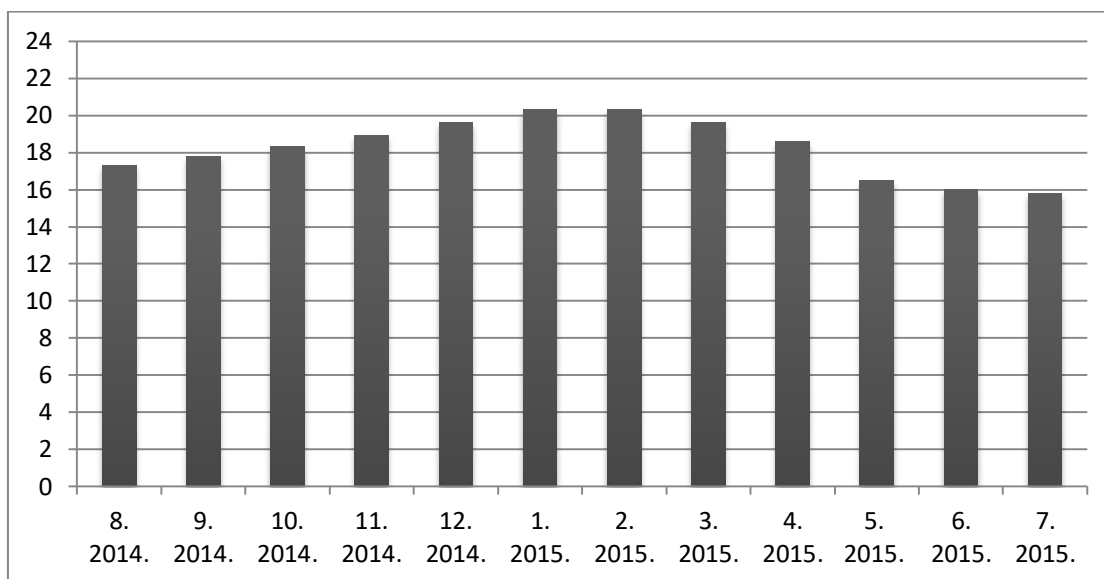
jedina zemlja s kombinacijom stopa visoke nezaposlenosti i niskim sudjelovanjem radne snage. Gledajući sve zajedno, izgleda da ti rezultati upućuju na to da je hrvatsko tržište rada „neopremljeno“ za pridonosenje višem i ravnomjernom gospodarskom rastu (World Bank, 2009).

Tablica broj 1: Stope zaposlenosti, nezaposlenosti i sudjelovanja, 2007.

	Stopa zaposlenosti	Stopa nezaposlenosti	Stopa sudjelovanja ILO/MOR
Austrija	71,4	4,4	74,7
Belgija	62,0	7,5	65,1
Danska	77,1	3,8	80,2
Finska	70,3	6,9	75,6
Francuska	64,4	8,3	70,2
Njemačka	67,6	8,4	76,0
Ujed. Kraljevstvo	71,5	5,3	75,5
Grčka	61,4	8,3	67,0
Irska	69,1	4,6	72,4
Italija	58,7	8,3	62,5
Nizozemska	76,0	3,2	78,5
Portugal	67,8	8,1	74,1
Španjolska	65,6	8,3	71,6
Švedska	74,2	6,1	79,1
Poljska	57,0	9,6	63,2
Češka Republika	66,1	5,3	69,9
Mađarska	57,3	7,4	61,9
Slovačka	60,7	11,1	68,3
Slovenija	67,8	4,9	71,3
Rumunjska	59,2	6,4	63,0
Bugarska	61,7	6,9	66,3
Ostatak EU-27	65,4	4,9	68,8
Hrvatska	57,1	9,6	63,4

Izvor: Eurostat, ILO/MOR

Grafikon broj 1: Stopa nezaposlenosti od 8. mjeseca 2014. do 7. mjeseca 2015. godine.

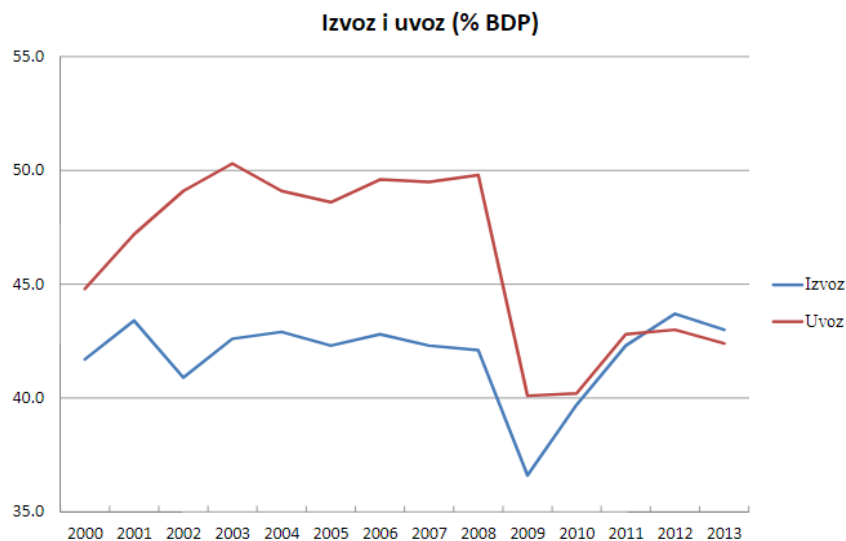
Izvor : Državni zavod za statistiku (DZS)

Iz grafikona je vidljivo da se stopa nezaposlenosti od 8. mjeseca 2014. do 2. mjeseca 2015. povećavala, a u 3. mjesecu 2015. do 7. mjeseca 2015. stopa nezaposlenosti postupno se počela smanjivati.

4. KONKURENTNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA

Konkurentnost je sposobnost suočavanja s konkurencijom na svjetskom tržištu, odnosno osvajanje novih tržišta. Zemlje u razvoju i novoindustrijalizirne zemlje svoju konkurentnost zasnivaju na korištenju jeftinih resursa, posebice na niskim troškovima radne nage. Hrvatsku možemo smatrati posttranzicijskom zemljom jer se usredotočuje na porast efikasnosti korištenja svih proizvodnih faktora, smanjenje troškova proizvodnje i povećanje kvalitete proizvoda. Jedna od glavnih zapreka Hrvatske je to što ima vrlo nisku razinu izdvajanja poslovnog sektora za istraživanje i razvoj (Čavrak i dr., 2011).

Grafikon broj 2: Izvoz i uvoz (% BDP)

Izvor: Eurostat; web stranice središnjih banaka; HNB

Hrvatska mora gospodarski oporavak i održivi rast temeljiti na inozemnoj potražnji. Europska komisija u 2015. godini nije predviđala rast hrvatskog gospodarstva temeljenog na rastu izvoza. Smanjenje cijena povećava cjenovnu konkurentnost domaćih međunarodno razmjenjivih dobara, što povećava izvoz i smanjuje uvoz. To je pozitivni konkurencijski učinak u dugom roku, smanjenje marži povećava domaću aktivnost i dohodak, što povećava uvoz.

Konkurentnost u posljednjih tridesetak godina postaje jedan od najčešće analiziranih ekonomskih pojmova. Na mikro razini uglavnom je usuglašena metodologija mjerenja konkurentnosti, a odnosi se na analizu određenih pokazatelja vezanih uz pojedina tržišni segment na kojem je pojedino poduzeće aktivno. Najčešće korišteni pokazatelji konkurentnosti poduzeća odnose se na tržišni udio u određenom trenutku. Na makro razini se nacionalna konkurentnost ili konkurentnost zemalja definira kao sposobnost zemlje da ostvari gospodarski rast brže od ostalih zemalja na način da se njena gospodarska struktura mijenja i što učinkovitije prilagođava kretanju međunarodne razine.

Četiri značajna aspekta konkurentnosti:

- Mogućnost prodaje na globalnom tržištu (izvoz),
- Mogućnost privlačenja investicija (lokacija),
- Mogućnost prilagodbe gospodarstva,
- Mogućnost stvaranja i povećanja raspoloživog dohotka (Čičin- Šain, Šonje, 2007).

4.1. BRUTO DOMAĆI PROIZVOD (BDP)

Bruto domaći proizvod je makroekonomski indikator koji pokazuje vrijednost finalnih dobara i usluga proizvedenih u zemlji tijekom dane godine. BDP po stanovniku jedan je od najčešće korištenih indikatora gospodarske razvijenosti, za Republiku Hrvatsku je 2005. godine iznosio 7,08 EUR/stanovniku, što je bilo 49,9% prosjeka Europske unije. Od 2009. godine gospodarstvo je u recesiji, a BDP je od 2009. do 2012. godine pao 13%. Pokrivenost uvoza izvozom je tek 57%. Jedan od najvećih problema hrvatskog gospodarstva ostaju premala proizvodnja, nedovoljan izvoz, prezaduženost, nezaposlenost, pravosuđe i uprava (Čavrak i dr., 2011).

U 2015. godini oporavak domaće potražnje i rast izvoza roba i usluga nažalost dovode i do značajnijeg rasta vrijednosti uvoza što ograničava rast BDP-a u odnosu na rast ukupne potražnje pa BDP raste relativno skromnih 1,6%. U 2016. godini rast realnog BDP-a je bio viši od 2,9% navodi Hrvatska gospodarska komora. Mjesečni pokazatelji upućuju na intenziviranje gospodarske aktivnosti u trećem tromjesečju 2016. godine, znatnim dijelom pod utjecajem povoljnih ostvarenja u turizmu. Na tržištu rada nastavila su se povoljna kretanja, no njihov je intenzitet bio slabiji nego u prvoj polovini godine. Rast BDP-a drugu godinu za redom svakako je dobra vijest za Hrvatsku (Hrvatska gospodarska komora, 2017).

Tablica broj 2: Realni rast potrošnih kategorija BDP-a u 2014., 2015., i 2016. Godini., %

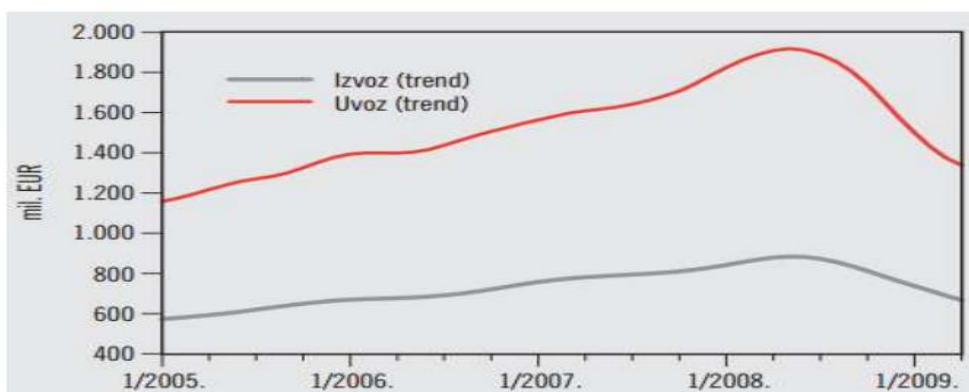
	Osobna potrošnja	Državna potrošnja	Bruto investicije u fiksni kapital	Izvoz roba i usluga	Uvoz roba i usluga	BDP
2014.	-1,6	-0,8	-2,8	7,6	4,5	-0,5
2015.	1,2	-0,3	1,6	10,0	9,4	1,6
2016.	3,3	1,7	4,6	6,7	7,3	2,9

Izvor: DZS

4.2. ROBNA RAZMJENA HRVATSKE

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku hrvatski je izvoz u 2016. godini od siječnja do lipnja iznosio 43,5 milijardi kuna, dok je uvoz dosegao iznos od 71,9 milijardi kuna. Tako je od siječnja do lipnja Hrvatska završila s vanjskotrgovinskim deficitom u iznosu od 28,5 milijardi kuna. Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 60,4%. Među djelatnostima sa značajnijim udjelima u ukupnom robnom izvozu, najveći postotni rast robnog izvoza ostvarila je farmaceutska industrija 52,5 % na 2,9 milijarde kuna. Najvažnije tržište za hrvatske proizvode bila je Europska unija, gdje je u prvih šest mjeseci izvezeno robe u vrijednosti 29,3 milijarde kuna ili 2,9 posto više nego u prvih šest prošlih mjeseci. Najznačajniji vanjskotrgovinski partneri Hrvatske i dalje su Njemačka, Italija i Slovenija. U Njemačku je u prvih šest mjeseci izvezeno 5,4 milijardi kuna roba (13,7 posto više).

Slika broj 1: Robna razmjena u Hrvatskoj od 2005. -2009. Godine u milijunima eura

Izvor: HNB

Tijekom ekonomske krize, u više- manje svim državama, zabilježena je kontrakcija izvoza i uvoza. Kako se domaći izvoz prvenstveno bazira na izvozu usluga, zabrinjavajući je podatak da se tijekom 2011. godine ukupan izvoz robe i usluga pao, unatoč pozitivnoj ocijenjenoj turističkoj sezoni. „Treba istaknuti da je spomenuti pad ostvaren u okolnostima rastuće inozemne potražnje, koja je u svim drugim usporedivim zemljama rezultirala iznimno snažnim porastom izvoza. To upućuje na smanjenje tržišnog udjela domaćih poduzeća na inozemnim tržištima i naglašava nužnost provođenja mjere za jačanje konkurentnosti“ (HNB, 2012:3).

4.3. INFLACIJA

Inflacija je povećanje agregatne razine cijena u odnosu na vrijednost novca. Pojam inflacije također se može definirati kao pad vrijednosti novca. Vrijednost novca označava njegova kupovna moć. Vrste inflacije: 1) Niska inflacija– je spori i predvidljivi rast cijena, odnosno jednoznačenaste godišnje stope inflacije. Kod ove vrste inflacije povjerenje ljudi u novac nije izgubljeno te oni nastoje novac ulagati u nekretnine ili u neke druge oblike dugotrajnih potrošnih dobara. 2) Galopirajuća inflacija ili vrlo visoka inflacija– novac počinje znatno gubiti na svojoj vrijednosti. Galopirajuća inflacija iznosi više od 10% godišnje. Kako novac gubi na vrijednosti, ljudi gube povjerenje u valutu i kod sebe zadržavaju minimalne količine novca koje su im potrebne za transakcije. Cijene se zbog pojednostavljenja ovog problema izražavaju u stranim, stabilnijim valutama. 3) Hiperinflacija– Stopa hiperinflacije iznosi više od 50% mjesečno. U ovom slučaju ponuda novca daleko premašuje njegovu potražnju. Novčana razmjena zamjenjuje se robnom razmjenom što je kod hiperinflacije najjednostavnije i jedino moguće jer je razmjena uz pomoć novca potpuno nepraktična. Posljedica hiperinflacije je potpuno raspadanje gospodarstva i dramatična preraspodjela bogatstva. Stanovništvo nimalo ne vjeruje u snagu valute pa se ni ne zadužuje niti ulaže u dugotrajna dobra. Gospodarstvo uopće ne funkcionira.

Inflacija može biti predviđena i nepredviđena. Predviđena inflacija pri niskim stopama ima mali učinak na gospodarsku učinkovitost ili na distribuciju dohotka. Nepredviđena inflacija je neočekivani skok cijena koji će osiromašiti jedne, a obogatiti druge učinci suviše društveni nego ekonomski. Deflacija je situacija u kojoj opća razina cijena pada, a u kombinaciji s

niskim kamatnim stopama može proizvesti ozbiljne makroekonomske poteškoće. Dva konačna učinka inflacije:

- Preraspodjela dohotka i bogatstva između različitih skupina
- Poremećaji relativnih cijena i proizvodnje različitih dobara.

Jedna od važnih karakteristika hrvatskog gospodarstva je uporna pojava inflacije (Čavrak i dr., 2011).

4.4. DEFICIT

Deficit države u određenom razdoblju je višak rashoda nad prihodima u tome razdoblju. Deficit je varijabla toka, a mjeri se u određenom vremenskom razdoblju. Dug se pojednostavljeno definira kao zbroj proračunskih deficita u prošlosti umanjenih za suficite u prošlosti, te je kao takva varijabla stanja.

Snaga priljeva stranog kapitala i deficit tekućeg računa bilance plaćanja govore o tome da u Hrvatskoj postoji trajni višak agregatne potražnje nad ponudom, a ne obrnuto. Priljev kapitala u uvjetima globalizacije zamijenio je tradicionalnu ulogu ekspanzivne fiksne i monetarne politike i postao glavnom odrednicom domaćih gospodarskih kretanja. Mehanizmi koji mogu putem visokih proračunskih deficita i velika državna potrošnja mogu stvarati negativan učinak na gospodarski rast:

- Visoki porezi,
- Otežana stručna i demokratska kontrola nad učinkovitošću i djelotvornošću trošenja novca,
- Asorpcija privatne štednje radi financiranja proračunskog deficita,
- Velika državna ulaganja slijevaju se u projekte niskog ili upitnog društvenog povrata,
- Širi se prostor za korupciju koja je negativno povezana s gospodarskim rastom.

Učinak velike državne potrošnje i fiksalnog deficita na gospodarski rast mogao bi biti negativan i zbog toga što pored razmjerno velikog proračuna Hrvatska ima i veliki prikriveni javni sektor rastom (Čičin-Šain, Šonje, 2007).

4.5. JAVNI DUG

Udio deficita u proračunu opće države brzo se povećavao posljednjih godina, što čini veliko opterećenje državnih financija u servisiranju javnog i državnog duga. Javni dug nastaje zbog različitih razloga: a) za potrebe financiranja kapitalne izgradnje, b) za pokrivanje tekućih rashoda države, c) radi potencijalnih obveza države. Razlikujemo domaći i inozemni javni dug ovisno o tome da li država duguje vjerovnicima u zemlji ili u inozemstvu. Odluku o državnom dugu donosi Sabor na prijedlog Vlade. Prosječan odnos domaćeg i inozemnog zaduživanja bio je 40:60 u korist inozemnoga.

Tablica broj 3: Državni i javni dug na karaju razdoblja u mil. Kn, 1999. - 2007. godine

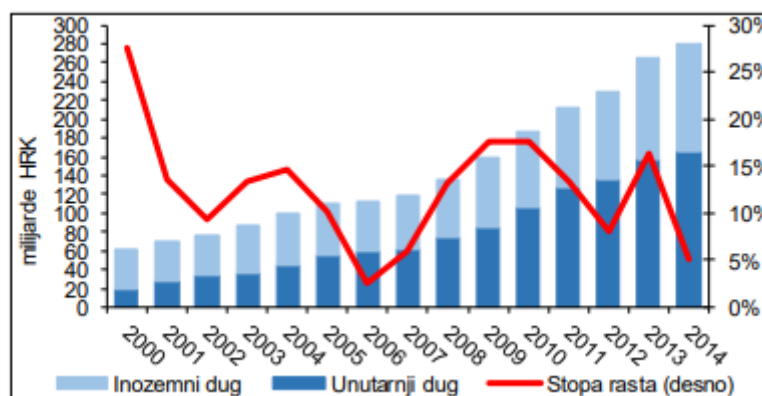
	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
1.Unutarnji dug opće države	17634,0	22461,8	26128,3	32012,3	35314,4	42721,0	56046,5	61077,1	64793,3
2.Inozemni dug opće države	29147,1	37402,1	40220,9	40538,4	45832,8	50266,6	45377,8	41647,2	39835,4
3.Ukupno – državni dug (1+2)	46781,1	59863,9	66349,2	72550,7	81147,2	92987,7	101424,3	102724,3	104628,7
Ukupna izdana jamstva RH	13148,7	14719,6	19943,1	19394,9	20280,6	17850,1	19519,3	21874,6	27081,1
Ukupni javni dug(3+4)	59929,8	74583,5	93292,4	91945,3	101427,8	110865,0	120943,5	124598,9	131709,8
BDP, tekuće cijene	141579,1	152518,8	165639,5	181231,0	198422,0	212826,0	229031,0	250590,0	274660,1
Sveukupni dug opće	33,0	39,3	40,0	40,03	40,9	43,69	44,28	40,99	38,09

države (kao % BDP-a)									
Javni dug (% u BDP-u)	42,3	48,9	50,3	50,73	51,12	52,09	52,81	49,72	47,95

Izvor: Ministarstvo financija 2007, Ministarstvo financija 2008.

Podaci u prethodnoj tablici pokazuju da se javni dug Republike Hrvatske u relativno kratkom razdoblju od 1999. do 2007. godine povećao s 59.9 milijardi na 131,7 milijardi kuna. Udio javnog duga u BDP-u povećao se s 42,3% u 1999. na 47,9% do 2007. godine (Čavrak i dr., 2011: 99).

Slika broj 2: Visina i kretanje javnog duga u Hrvatskog

Izvor:HNB

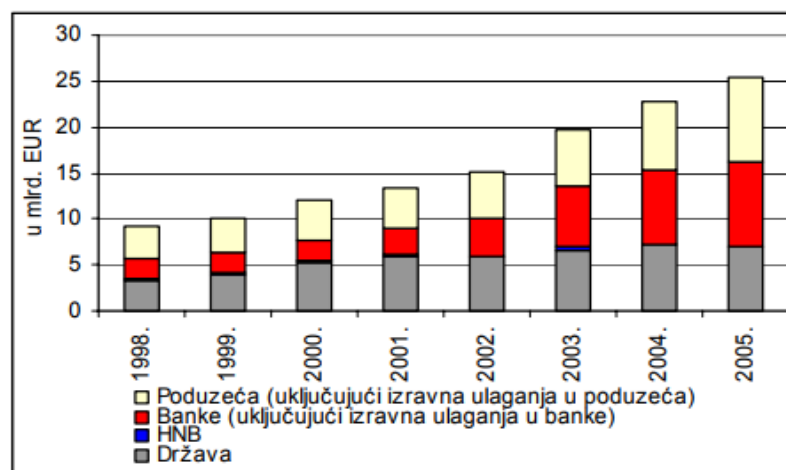
Javni je dug od 1999. godine do 2014. godine povećan za gotovo šest puta, pri čemu je udio javnog duga u BDP-u narastao sa 29,1% na 85,0%. Prosječan godišnji rast javnog duga u promatranih petnaest godina iznosio je 12,4%. Riječ je o izrazito visokoj dinamici rasta pri kojoj je u čak deset godina bilježen dvoznamenkasti rast, najviši u 2000. godini, kada je dosegao 27,5%, te na vrhuncu djelovanja krize u 2009. i 2010. godini, kada je iznosio 17,6%. Hrvatska se ističe po negativnim kretanjima, kako po visini javnog duga u odnosu na dosegnuti stupanj gospodarske razvijenosti, tako i po dinamici njegova rasta (Hrvatska gospodarska komora, 2015).

Prema novom Zakonu o proračunu od 1. siječnja 2009. godine javni dug podrazumijeva dug općeg proračuna i obuhvaća izravni dug državnog proračuna, državnih fondova i agencija te dug jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Početkom 2009. godine na hrvatsko

gospodarstvo počinje utjecati svjetska gospodarska i financijska kriza, smanjuju se proračunski prihodi uz rast deficita te dolazi do smanjenja BDP-a, što za posljedicu ima porast nominalnog iznosa javnog duga, kao i njegovog udjela u BDP-u (Ministarstvo financija RH, 2011).

Inozemni dug prema bruto načelu jest stanje tekućih i bezuvjetnih obveza koje zahtijevaju plaćanje glavnice i/ili kamata koje dužnik rezident duguje ne rezidentu u određenom trenutku. Na kraju 2005. godine inozemni dug Republike Hrvatske dosegao je 25,5 mlrd. EUR. Uzme li se u obzir činjenica da za istu godinu bruto domaći proizvod iznosi 30,9 mlrd. EUR.

Slika broj 3: Struktura inozemnog duga prema domaćim sektorima, u razdoblju od 1998. do 2005. godine

Izvor: HNB

U strukturi ukupnoga inozemnog duga u razdoblju od 2003. do 2005. godine javni sektor (opća država, HNB i javna poduzeća) sudjeluje u prosjeku sa 40%, privatna i mješovita poduzeća sa 42%, a stanovništvo sa 18%. Iako je udio javnog sektora u promatranom razdoblju bio priličan, najveći doprinos prirastu duga daje privatni sektor, odnosno poduzeća i stanovništvo (HNB, 2006).

5. STRANA ULAGANJA

Strana ulaganja u Hrvatskoj uređena su Zakonom o trgovačkim društvima, Zakonom o poticanju ulaganja, Zakonom o strateškim investicijskim projektima RH i drugim zakonima. Jedan od temeljnih problema hrvatskog gospodarstva je nemogućnost ravnoteže trgovačkih deficita, te stalno rastući vanjski dug. Tijekom posljednjih desetak godina upućuje na kroničnu strukturnu slabost hrvatskog gospodarstva. Deficit tekućega računa bilance plaćanja za 2006. godinu zabilježio je godišnji rast od 32%, a time dosegao razinu od 7,7% BDP-a. Hrvatska ogromne iznose troši na kamate za otplatu zajmova, koji bi uz manje zaduživanje mogli biti kasnije upotrijebljeni. Dodatni pritisak otplate inozemnog zaduživanja predstavlja i nastavak rasta kamatnih stopa. Prioritet hrvatskog gospodarstva je povećanje izvoza i smanjenje vanjskog duga. Povećanje izvoza može se pored povećanja izvoza usluga postići oživljavanjem industrijske proizvodnje i izvoza roba. Činjenica je da domaća akumulacija nije dovoljna da radikalno modernizira proizvodnju i restrukturira gospodarske sektore. Strana su ulaganja gotovo jedini i najbrži način kojim se može značajno doprinijeti unapređenju i modernizaciji hrvatskog gospodarstva.

U današnje vrijeme u kojem su strana ulaganja sveprisutna i u kojem manje razvijene zemlje mogu u kratkom roku postići nevjerojatni napredak pomoću stranih ulaganja. Hrvatska se jasno po omjeru stranih ulaganja ne može uspoređivati s velesilama koje imaju daleko veći broj stanovnika, ali niti usporedba sa sličnim gospodarstvima u tranziciji ne pokazuje neki posebni iskorak. Globalizacija se danas ostvaruje stranim ulaganjem. Hrvatska ima dobar potencijal za priljev stranih ulaganja što pokazuju i iznosi stranih ulaganja u Hrvatsku. Najveći dio stranih ulaganja usmjeren je u financijsko posredovanje i trgovinu, a relativno malo u proizvodne djelatnosti. Prigovor stranim ulaganjima u Hrvatsku je da prodajemo najvrjednije dijelove hrvatskog gospodarstva. Primjer za to su INA, Pliva, HT i banke. Neke od tvrtki kao HT doživjele su nevjerojatan razvoj nakon što su preuzete od stranih vlasnika. Pliva i INA našle su strateške partnere koji im osiguravaju bolju budućnost. Vlada je zadržala određeni postotak vlasništva dionica, tako da je osigurala porast vrijednosti tih dionica budućim ulaganjem i razvojem. Naime od 1993.- 2002. godine 5,2 milijarde US dolara ili gotovo 70% čine vlasnička ulaganja, odnosno ulaganja u dionice. Inozemna izravna ulaganja ne samo da nisu važna za gospodarski rast ili da je njihov učinak na domaću zaposlenost

nevažan. 1996. godine kad i započinju znatnija inozemna ulaganja dolazi do naglog porasta stope nezaposlenosti (Čičin-Šain, Šonje, 2007).

6. BANKARSKI SUSTAV

Bankarski sustav najprije kao pasivni, a zatim kao aktivni sudionik procesa privatizacije bitno je pridonio multiplikaciji problema hrvatskog gospodarskog sustava. Osnovni problemi u funkcioniranju bankarskog sustava su visoki udjeli rizičnih plasmana, imobilna aktiva, problemi visokih kamatnih stopa i likvidnost. U kapitalu banaka rezervirana sredstava za indentificirane gubitke povećanja su s 4,6 milijardi kuna u 1997. godini na 6,9 milijardi kuna u 1998. godini. Ovaj pokazatelj upozorava na probleme u gospodarstvu.

Preko 90% bankarskog kapitala je u stranom vlasništvu. Hrvatsko bankarstvo je doživjelo najveću krizu za vrijeme dok je većina banaka bila u hrvatskim rukama. U razdoblju do 1998. godine banke su služile za financiranje gubitaka državnih poduzeća. Danas je bankarski sektor u Hrvatskoj jedna od najbolje uređenih i učinkovitih gospodarskih grana. Prijelaz tako velikog broja banaka u strano vlasništvo bio je u danim okolnostima jedini izlaz iz katastrofalnog stanja u kojem se bankarstvo našlo. Danas su sačuvane samo dvije važne nacionalne banke Hrvatska poštanska banka (HPB) i Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR). Stane banke mogu djelovati kao gospodarski razvitak na razne načine. Bankarski pristup financiranju trebao bi biti jednak bez obzira u čijim se rukama nalazi neka banka. Domaće banke u stranim rukama mogu imati ograničenja u uvjetima i u duljini financiranja koja im nameću njihovi vlasnici u inozemstvu (Družić, 2004).

U ukupnoj imovini financijskih posrednika na kraju 2014. godine, banke su sudjelovale s najvećim udjelom, sa 71 posto. Više od 90 posto ukupne bankovne aktive je u potpunom ili pretežnom stranom vlasništvu. Na hrvatskom financijskom tržištu djeluje i pet stambenih štedionica, a njihov udio u ukupnoj imovini financijskih posrednika na kraju 2014. godine bio je 1,4 posto (Hrvatska gospodarska komora, 2016).

7. DRŽAVINI PRORAČUN

Glavni instrument u svakoj državi je državni proračun. Državni proračun sustavni je pregled prihoda i rashoda neke države. Formira ga vlada, prihvaća parlament, a donosi Hrvatski sabor. Razlikujemo dvije vrste proračuna :

1. Uravnoteženi- kada su prihodi jednaki rashodima,
2. Neuravnoteženi- kada su prihodi veći od rashoda ili kada su prihodi manji od rashoda.

U malim zemljama poput Hrvatske, veliki proračun prepreka je razvoju. Visok proračun znači da je država rastrošna.

Ekonomska politika osamdesetih uspjela je smanjiti jedino investicijsku potrošnju, osobna potrošnja ostaje na istoj razini. Smanjenje investicija odrazilo se na stagnaciju BDP-a, a porast broja zaposlenih na pad produktivnosti, porast javne potrošnje na inflaciju. Osnovna zadaća ekonomske politike nije da namakne potrebna sredstva za javnu potrošnju, nego da prati unutarnji i vanjski javni dug, održava stabilnost tečaja i cijena. Poduzeću omogućava normalan rad prvenstveno odgovarajućom kombinacijom monetarne, fiksne i tečajne politike (Čavrak i dr., 2011).

Nominalni je tečaj tijekom čitavog razdoblja bio i ostao jedan od najvažnijih instrumenata vođenja ekonomske politike. Ranih 1980-ih godina kao posljedica prvih reformi polako počinje rasti značenje tečaja kao instrumenta uz pomoć kojeg se može unaprijediti konkurentnost. Pokrivenost uvoza izvozom tijekom predtranzicijskog razdoblja bila je između 70 i 80%, što bi značilo da je trgovinska bilanca Hrvatske bila u deficitu. Tranzicija i stabilizacijski program označili su promjenu u modelu rasta od forsiranja izvoza roba, usluga i kapitala ka modelu rasta koji je financiran viškom štednje u visokorazvijenim zapadnoeuropskim zemljama (Čavrak i dr., 2011).

Iz poreznih stopa vidljivo je da Hrvatska spada među zemlje s najmanjim brojem poreznih razreda nakon Irske. U Hrvatskoj se ne oporezuje prihod od poljoprivredne djelatnosti, tj. oporezuje se samo onaj koji ulazi u sustav PDV-a. Porez na dobit pokazuje da Hrvatska nakon snažnog sniženja porezne stope s 35 na 20 ima najnižu stopu poreza na dobit. Poseban utjecaj na to imala je u Hrvatskoj liberalizaciji tržišta kapitala. Jedino Hrvatska i Danska imaju jednu

stopu PDV-a. Hrvatski porezni sustav ne odstupa od naputka šeste smjernice koji propisuje tri razine stopa:

- Standardnu, koja ne smije biti niža od 15%
- Sniženu, koja ne smije biti niža od 5%
- Nultu stopu (Družić, 2004).

7.1. GOSPODARSKI RAZVOJ I TROŠKOVI RASTA

Moderna ekonomska analiza, koja se razvija nakon II. svjetskog rata prati makroekonomske performanse nacionalnog gospodarstva podijeljene na četiri temeljne varijable: razne nacionalnog proizvoda, zaposlenost/nezaposlenost, kretanje cijena te bilance plaćanja odnosno tečaja nacionalne valute.

Razdoblje nakon II. Svjetskog rata do hrvatskog osamostaljenja i tržišne transformacije gospodarstva obilježava proces „zakašnjele“ industrijalizacije koja je pojačala ekonomski rast. Hrvatska je otpočela ubrzanu industrijalizaciju s upadljivim povijesnim kašnjenjem u odnosu na razvijena zapadno-europska gospodarstva. Hrvatska je uspjela za 30-40 godina prijeći razvojni put za koje je razvijenim zemljama trebalo 70-90 godina .

Osnovni rezultati hrvatskog gospodarstva u razdoblju 1990.- 2002. su sljedeći:

- Industrijska proizvodnja nakon pada u 1995. godini na 56% proizvodnje iz 1990. godine, u 2002. godini dostiže svega 72%.
- Broj zaposlenih u industriju postepeno se smanjivao i u 2002. godini te je iznosio iz svega 41%.
- Izvoz je u cijelom promatranom razdoblju stabilan i kreće se na razini od oko 4,5 milijarde US dolara.
- Inozemni dug se povećao s 3 na 15,2 milijarde US dolara (Družić, 2004).

Mjerenje međuzavisnosti obrazovanja i gospodarskog razvoja počelo je još 1940-ih kada se za potrebe mjerenja doprinosa pojedinih faktora u procesu gospodarskog rasta utvrđuje poznata

Cobb- Douglasova ²proizvodna funkcija. U njoj se s jedne strane nalazi output, a s druge input. Budući razvoj hrvatskog gospodarstva bit će značajno uvjetovan daljnjim razvojem obrazovne djelatnosti, jačanjem stupnja obrazovanja stanovništva (Čavrak i dr., 2011).

7.2. POSLJEDICE SIVE EKONOMIJE

Povećani udio sive ekonomije izravno utječe na ostvarivanje manjih državnih prihoda. Manjak prihoda odrazit će se kao smanjenje ukupne usluge koju državne jedinice pružaju ostatku gospodarstva. Ako izdatci nisu podložni smanjivanju tada će rast neslužbenog dijela gospodarstva utjecati na pojavu proračunskog deficita na svim negativnim pojavama. Empirijska analiza³ Loayza (1996.) pokazuju da značajnije smanjenje sive ekonomije vodi k značajnom povećanju poreznih prihoda i boljoj kvaliteti javnih usluga koje su važne za ekonomski rast.

Postoje različite metode sive ekonomije:

a) Izravne metode:

- Anketne,
- Porezna revizija.

b) Neizravne metode:

- Razlika porezne statistike i nacionalnih računa,
- Razlika primitka i izdatka,
- Tržište radne snage,
- Gotovina u optjecaju,
- Metoda transakcija.

c) Uzročni modeli:

- Potražnja za gotovim novcem,
- Determinante/indikatori (Čičin- Šain, Šonje, 2007).

² Cobb Douglasova proizvodna funkcija pokazuje maksimalan broj outputa u jedinici vremena na osnovu proizvodnih resursa. Cobb-Douglasova funkcija sadrži dva inputa: $Q=A\alpha^\alpha L^\beta$.

³ Empirijska analiza se temelji na dosljednoj primjeni državnog proračunskog ograničenja u kontekstu statičke i dinamičke analize panel podataka. Sveobuhvatna analiza fiskalne politike i gospodarskog rasta zahtijevala bi istodobno ispitivanje utjecaja svih fiskalnih varijabli – prihoda, rashoda i fiskalnog salda.

8. GOSPODARSKE GRANE HRVATSKE

Glavne gospodarske grane Hrvatske su:

- poljoprivreda,
- prehrambena industrija,
- tekstilna industrija,
- drvoprerađivačka industrija,
- metaloprerađivačka industrija,
- kemijska industrija,
- naftna industrija,
- elektroindustrija,
- graditeljstvo,
- trgovina,
- brodogradnja,
- pomorstvo i
- turizam.

8.1. TRGOVINA

Uvoz robe i usluga brži je od izvoza, što dovodi do negativnog doprinosa neto izvoza rastu BDP-a. Distributivna trgovina ima značajno mjesto u gospodarstvu Republike Hrvatske, jer u toj djelatnosti posluje oko 38% gospodarskih subjekata, zapošljava približno 15% ukupnog broja zaposlenih, ostvareno je oko 37% ukupnog prihoda i 17% ukupnih investicija što ukazuje na dobre poslovne rezultate (World Bank, 2009). U 2015. godini realan promet u trgovini na malo, prema kalendarski prilagođenim podacima, u prosjeku je bio oko 2,4 % veći u odnosu na 2014. godinu kada je rast iznosio 0,4 % (Hrvatska gospodarska komora, 2016).

Hrvatska je i do sad unatoč brojnim političkim ograničenjima ostala usko gospodarski integrirana u Europsku uniju. Hrvatska je činjenično zaostala na putu procesa globalizacije

budući da je suzila umjesto proširila tržište. Posljedice su se očitovale u padu proizvodnje, rastu nezaposlenosti i svim pratećim kriznim obilježjima (Lokin, 2000).

8.2. TURIZAM

Počeci intenzivnijega razvoja turizma u Hrvatskoj vezuju se uz Opatiju, gdje je 1844. god. izgrađena villa Angiolina. Hrvatski turizam je jedna od najvažnijih gospodarskih grana Republike Hrvatske. Povijest turizma u Hrvatskoj seže do sredine 19. stoljeća u razdoblje oko 1850. godine. Uspješno se razvijao sve do današnjih dana, a danas je Hrvatska jedno od najposjećenijih i najvažnijih turističkih odredišta. Turizam je vrlo važan za Hrvatsku, te je jedna od rijetkih zemalja u kojoj nije zabilježen pad turističkog prometa. Osamnaesta je poželjna destinacija svijeta. Glavni turistički aduti su: očuvan okoliš, kulturno i povijesno naslijeđe, razvedena obala, blaga mediteranska klima te velika turistička tradicija. Slogan kojim se Hrvatska predstavlja na međunarodnom turističkom tržištu glasi Croatia Full of life.

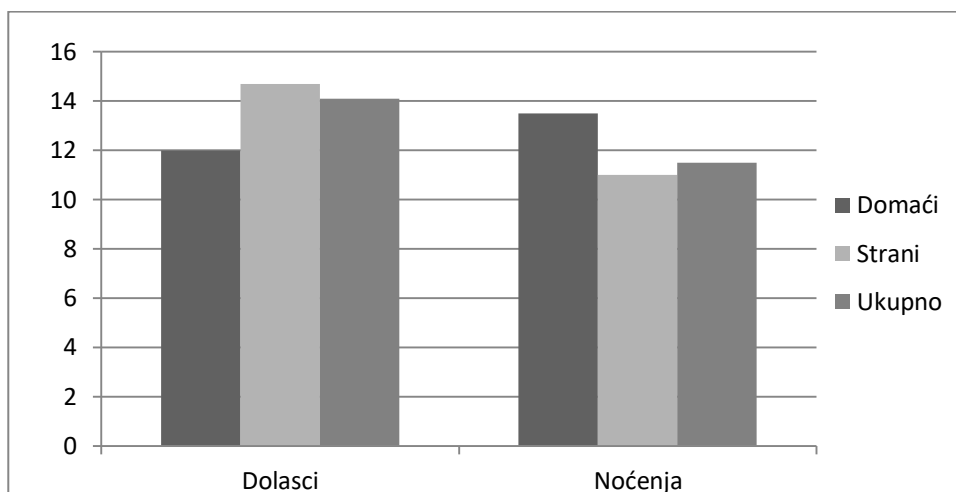
Osnovni cilj hrvatskog turizma je osigurati dugoročnost pozitivnih učinaka održivim korištenjem prirodnih i kulturno-povijesnih potencijala, aktivnim sudjelovanjem u njihovom očuvanju i razvoju, stvaranjem okruženja privlačnog za investitore te djelotvornom promocijom. Temeljni faktori koji su važni za razvitak turizma u tržišnim uvjetima su rad i kapital. U razmjerima malog i otvorenog nacionalnog tržišta, ekonomski parametri razvitka turizma traže pažljivo podešavanje mjera gospodarske politike (Čavrak i dr., 2011).

8.2.1 . HRVATSKA TURISTIČA PONUDA

Proizvodni kapital hrvatske turističke industrije moguće je motriti u širem i užem smislu. Pored smještajnih kapaciteta u proizvodni se kapital ubrajaju prirodna i kulturna dobra. Hrvatska ima visoke ekološke vrijednosti nacionalne parkove i parkove prirode, obalu i otoke.

Broj inozemnih turista značajan je za definiranje stupnja razvijenosti hrvatskog turizma. Turistički razvijeno je ono gospodarstvo u kojem broj stranih turista premašuje broj lokalnog pučanstva. Ako u inozemne turiste ubrojimo države bivše Jugoslavije, onda je Hrvatska postala turistički razvijenom zemljom već početkom 1970-tih godini (Čavrak i dr., 2011).

Grafikon broj 3: Dolasci i noćenja stranih i domaćih turista

Izvor: Hrvatska turistička zajednica (HTZ), 2017.

Tijekom razdoblja siječanja-svibanja 2017. broj dolazaka stranih turista porastao je za 14,76 %, dok je broj dolazaka domaćih turista veći za 12,12 %. Broj noćenja stranih turista bilježi rast od 10,11 %, dok je broj noćenja domaćih turista u porastu od 13,20 %. Ukupan broj dolazaka porastao je za 14,20 %, a broj noćenja porastao za 10,63 % (Hrvatska turistička zajednica, 2017).

8.3. GRADITELJSTVO

Trend restrukturiranja građevinske djelatnosti u Republici Hrvatskoj potaknut je krizom gospodarstva i u skladu je s zemljama članicama EU, gdje se male i srednje tvrtke lakše prilagođavaju suvremenim zahtjevima tržišta. Krajem 2015. godine u graditeljstvu je radilo 66.938 radnika u 19.239 aktivnih pravnih subjekata. Broj zaposlenih od siječnja do prosinca 2015. godine manji je za 4,2 posto u odnosu na isto razdoblje 2014. Vrijednost je izvršenih radova 2015. bila 19.152.159.000 kn ili 2.503.550.000 eura (Hrvatska gospodarska komora, 2016:14).

8.4. RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA

Ulaganje u razvoj i unaprjeđenje ljudskih potencijala veoma je važan faktor uspjeha, te predstavlja osnovu za postizanje konkurentnosti u modernom gospodarstvu. Gospodarski razvoj neke zemlje zahtijeva kreativnost, inovativnost i cjeloživotno učenje. Obrazovanje i

osposobljavanje prepoznato je kao temelj razvoja i uspjeha današnjeg društva znanja i ekonomije znanja. Neusklađenost obrazovnog sustava s potrebama svijeta rada je velika. U Hrvatskoj su 2014. i 2015. godinu obilježile reformske aktivnosti u području obrazovanja kroz daljnji razvoj i provedbu Hrvatskog kvalifikacijskog okvira. Cilj je reforme omogućiti razvoj dinamičnoga i prilagođenoga kurikulumu za sve razine i oblike obrazovanja (Hrvatska gospodarska komora, 2016).

9. RAZVOJ HRVATSKE INDUSTRIJE

Hrvatska se od 1996. godine se počela prilagođavati međunarodnim i europskim standardima. Sve je više u uporabi uži pojam industrije pod kojim se podrazumijeva prerađivačka industrija. U razdoblju od 1990. do 1995. godine ostvarene su prosječne godišnje stope pada bruto domaćeg proizvoda industrije od 10,9%, dok je proizvodnja ukupnog hrvatskog gospodarstva padala po stopi od 6,3%. To je razlog zbog čega je smanjen udio industrije u ostvarenom bruto domaćem proizvodu.

Negativna kretanja bila su uzrokovana:

- Ratnim štetama na dijelu industrijskog kapaciteta tijekom Domovinskog rata,
- Negativnim posljedicama privatizacijskog procesa,
- Gubitkom ranijih tržišta na prostorima bivše Jugoslavije.

Nakon 1995. godine dolazi do poboljšanja industrijske proizvodnje, te su zabilježene pozitivne stope rasta sve do 2007. godine. Nakon toga dolazi do ponovnog opadanja proizvodnje. U razdoblju od 1995. do 2009. godine hrvatski izvoz po stanovniku povećao se za 2,7 puta, slovački 10, mađarski 7,3 puta. Ove zemlje imaju veći izvoz po stanovniku nego Hrvatska.

Ograničenja koja pokazuju najveću zapreku za brži razvojni iskorak hrvatske industrije su:

- Izostanak modernizacije proizvodne strukture,
- Nedovoljna izvozna usmjerenost,
- Nedovoljna razina izgrađenosti institucionalnih uvjeta za efikasno funkcioniranje tržišnih odnosa,

- Tehničko- tehnološko zaostajanje za ekonomski najrazvijenijim zemljama svijeta.

Strategija razvoja hrvatske industrije treba biti osmišljena tako da omogućiti:

- Modernizaciju proizvodne strukture postupnim povećanjem udjela znanjem intenzivnih proizvodnji,
- Jačanje izvozne orijentacije,
- Porast konkurentnosti na domaćem i stranom tržištu,
- Manji stupanj državne intervencije u gospodarstvu,
- Viši stupanj ekonomskog odlučivanja.

Za industriju u Hrvatskoj postoji još veliki razvojni prostor. Strategija razvoja industrije provodi se kroz industrijsku politiku u okviru koje se poduzimaju konkretne mjere i to primjenom instrumenata: kreditno- monetarne politike, investicijske politike, investicijske, vanjsko trgovinske i obrazovne politike.

U Hrvatskoj je proteklih nekoliko desetljeća bio dominantan sektorski ili „vertikalni“ pristup u razvojnoj i industrijskoj politici. Vertikalni sektor je usmjeren na davanje potpora onim sektorima od kojih se očekuje da će imati visoke stope rasta ili koji su u gubitcima, pa im državna pomoć služi da opstanu (Čavrak i dr., 2011).

9.1. MJESTO I ULOGA INDUSTRIJE U GOSPODARSKOM RAZVITKU

Industrija je najznačajnija prerađivačka djelatnost koja je snažno obilježila društvenu i gospodarsku zbilju 19. i 20. stoljeća. To je djelatnost u kojoj se ostvaruje velika koncentracija kapitala i rada u istom proizvodnom procesu. Obilježja industrije su: 1) proizvodnja uz pomoć strojeva i složenih tehnoloških postupaka, 2) masovna proizvodnja, 3) standardizacija proizvoda koja podrazumijeva utvrđivanje karakteristika što ih moraju imati istovrsni proizvodi (oblik, dimenzije, tehnička svojstva), 4) neprikladan proces razvoja tehničke podjele rada, 5) tržišna proizvodnja i neprestano širenje tržišta industrijskih proizvoda.

Razvoj industrije ima nesagledive pozitivne posljedice i utjecaj na razvoj cjelokupnog gospodarstva jer povezuje druge djelatnosti suvremenim proizvodnim sredstvima, omogućuje povećanje proizvodnosti rada (Čavrak i dr., 2011).

Industrija se smatra jako bitnim faktorom ekonomskog razvoja. Industrija je u 2015. godini ostvarila izvoz od 10,9 milijardi eura (94,5% ukupnog izvoza). Najsnažnije su izvozno orijentirane tradicionalne grane prerađivačke industrijske: metaloprerađivačka industrija sa 24,9%, kemija, farmacija te plastika s 13,7%, proizvodnja računala, električnih proizvoda i električne opreme s 9,5%, proizvodnja prehrambenih proizvoda s 8,1%, 8. proizvodnja naftnih derivata sa 6,8%, drvna industrija s 4,9%. Najotporniji segment hrvatske industrije jesu izvoznici, i to oni koji stvaraju složene proizvode visoke dodane vrijednosti (Hrvatska gospodarska komora, 2016).

9.2. DEINDUSTRIJALIZACIJA

3 procesa u ekonomiji uzrokovala su zabrinutost u razvijenim zemljama: 1) smanjenje udjela zaposlenih u industriji u ukupnoj zaposlenosti, 2) stagnacija prosječnih realnih nadnica i rast nejednakosti zarada, 3) veliki rast nezaposlenosti nakon 1970-ih u Europi. Pojam deindustrijalizacije podrazumijeva smanjenje značaja industrije u nacionalnom gospodarstvu mjereno njenim udjelom u bruto domaćem proizvodu. Iako produktivnost industrije raste, industrijska proizvodnja raste sporo te trgovinska bilanca prelazi iz suficita u deficit.

Deindustrijalizacija podrazumijeva pad proizvodnje industrijskih proizvoda ili pad zaposlenosti u sektoru industrije. Produktivnost je vrlo važna mjera konkurentnosti, a može se promatrati na 3 razine: 1) na razini poduzeća, 2) pojedine industrije, 3) na razini gospodarstva.

- 1) Na razini poduzeća pod pojmom produktivnost se najčešće podrazumijeva omjer ukupnog prihoda ili prihoda od prodaje i broja zaposlenih.
- 2) Na razini industrije zbroj produktivnosti na razini poduzeća koja čine tu industriju.
- 3) Na razini gospodarstva na produktivnost se gleda kao omjer količine ukupne proizvodnje (outputa) i količine resursa upotrijebljenih za tu proizvodnju (inputa).

Produktivnost rada podrazumijeva prosječan radni učinak po radniku, odnosno po jedinici radnog vremena te se definira kao ukupan omjer proizvodnje i broja zaposlenih (Penava, 2014).

10. MAKROEKONOMSKA POLITIKA

Makroekonomija se bavi cjelokupnim gospodarstvom nekog područja, proučavajući međusobne odnose ukupne proizvodnje, prihoda, zaposlenosti, cijena i drugih varijabli.

Četiri glavna makroekonomska cilja :

- gospodarski rast,
- stabilnost cijena,
- puna zaposlenost,
- pozitivna vanjsko-trgovinska bilanca.

Pogoršanje osnovnih makroekonomskih pokazatelja kao što su deficit tekućeg računa u bilanci plaćanja, porast nezaposlenosti i vanjske zaduženosti, nelikvidnost gospodarstva upozoravaju da nešto nije u redu s ukupnom makroekonomskom politikom. Makroekonomska politika nije samo dovela do praktičnog uništenja prerađivačkog sektora hrvatske industrije i visoke uvozne ovisnosti hrvatskog gospodarstva već je dovela i do visoke uvozne ovisnosti monetarnog i fiksalnog sektora (Družić, 2004:101).

Opći ciljevi makroekonomske politike su:

- a) visoka i rastuća razina proizvodnje,
- b) visoka zaposlenost, niska nezaposlenost,
- c) cjenovna stabilnost s cijenama i najamninama koje određuju ponuda i potražnja na slobodnim tržištima.

Instrumenti makroekonomske politike:

- a) Fiskalna politika– porezna politika i politika javnih rashoda.

b) Monetarna politika– politika kontrole novčane ponude i financijskih uvjeta od strane središnje banke.

c) Politika dohodaka– politika kontrole najamnina i transfera.

Suvremeno hrvatsko gospodarstvo stvoreno je osamostaljenjem Republike Hrvatske u uvjetima velike tranzicije, političke i gospodarske. Razdoblje koje započinje drugom polovinom 2008. godine obilježeno je prvim naznakama gospodarske i financijske krize koje u početnoj fazi karakterizira smanjenje stope rasta bruto domaćeg proizvoda, pad realnih cijena plaća i lagani rast kamata (Čavrak i dr., 2011).

10.1. TEČAJNA POLITIKA

U svijetu su provedena brojna teorijska i empirijska istraživanja iz područja ekonomike deviznih tečajeva koja nisu dovoljno uzeta u obzir u izboru sustava deviznog tečaja u Republici Hrvatskoj.

S obzirom na to da primjena deviznog tečaja stvara kratkoročne prednosti, pogotovo u zemljama s visokom inflacijom, ali u duljem razdoblju zbog deviznog tečaja ima teške ekonomske posljedice na gospodarstvo. Tečajna politika nije jedini krivac za negativna kretanja u hrvatskom gospodarstvu. Krivac je ukupna makroekonomska politika koja je zasnovana na modelu neprimjerenom stanju i potrebama hrvatskog gospodarstva (Družić, 2004).

10.2. MONETARNA POLITIKA

Monetarna politika kontrolira ponudu novca od strane centralne banke, a sastoji se od politike ograničavanja novčane ponude i od politike ekspanzivne novčane ponude. Složeni su elementi monetarne politike koja za osnovni cilj ima stabilnost tečaja i cijena.

Ciljevi makroekonomske politike:

- visoka stopa zaposlenosti,
- visoka razina proizvodnje (BDP),
- visoka stopa privrednog rasta,
- cjenovna stabilnost (CPI, stopa inflacije) (Družić, 2004).

10.3. FIKSALNA POLITIKA

Fiskalna politika se bavi načinima prikupljanja novca u državnu blagajnu i njegovog trošenja. Sastoji se od porezne politike i politike javnih rashoda.

Razlikuju se dva pogleda:

1. uravnoteženog proračuna,
2. neutralnosti javnih financija.

Pod fiskalnom politikom podrazumijeva se ponajprije upravljanje proračunskim prihodima i rashodima. Cilj svake države je postići gospodarski rast uz istodobno visoku zaposlenost i nisku inflaciju, a ti su ciljevi u potpunosti ostvarivi jedino uz kombinaciju instrumenata fiskalne politike. Razlikuju se dva temeljna učinka fiskalne politike: ekspanzivni i restriktivni. Ekspanzivnu fiskalnu politiku država najčešće koristi onda kada misli da gospodarstvo ne raste dovoljno brzo ili je nezaposlenost previsoka. Restriktivna fiksna politika više se koristi kada je prisutna visoka inflacija jer smanjuje količinu raspoloživog novca u gospodarstvu za nove kupovine te tako smanjuje potrošnju (Družić, 2004).

10.3.1. FIKSALNI PROIZVODNI KAPITAL

U procesu industrijalizacije i industrijskog razvitka fiksni proizvodni kapital ima značenje izrazito oskudnog resursa, pa mu je kao ograničavajućem faktoru gospodarskog rasta povećana izuzetna analitička pozornost. Najčešći pokazatelji mjerenja efikasnosti uporabe kapitala kao oskudnog resursa koristi omjer uporabljenosti kapitala i stvorene dodatne vrijednosti u nacionalnom gospodarstvu (Čavrak i dr., 2011).

11. ZAKLJUČAK

Hrvatsko gospodarstvo prolazi kroz razdoblje krize, te je tek u 2015. godini u odnosu na 2008. BDP bio je manji za 11 %, industrijska proizvodnja za 14,6 %, a broj zaposlenih smanjio se za 12,7 %. Zadaća ekonomske politike je da stvori makroekonomsko okruženje u kojemu se isplati raditi i proizvoditi, i u kojem se kapital domaći i strani rabi za povećanje proizvodnje i zaposlenosti, a ne za financiranje privatizacije i potrošnje (platne bilance i proračuna).

Izvoz je vrlo važan za gospodarski rast Hrvatske. Povećanjem izvoza stvaraju se nova radna mjesta. Rast izvoza predstavlja i rast BDP-a. Izvozno orijentirana ekonomija može malo zemlji jamčiti dugoročno održiv gospodarski rast. Hrvatsko gospodarstvo ima veliki potencijal i resurse od kojih mnogi nisu još iskorišteni. Najveći problemi hrvatskog gospodarstva ostaju premala proizvodnja, nedovoljan izvoz, prezaduženost, nezaposlenost, pravosuđe i uprava. Stalno rastući vanjski dug i nemogućnost ravnoteže trgovačkih deficita jedan je od temeljnih problema hrvatskog gospodarstva. Prioritet hrvatskog gospodarstva je povećanje izvoza i smanjenje vanjskog duga. Kako bi se značajno doprinijelo unapređenju i modernizaciji hrvatskog gospodarstva jedini način su strana ulaganja, a stabilnost gospodarskog rasta omogućio bi rast životnog standarda svih građana.

Stanje hrvatskog tržišta rada vrlo je nepovoljno. Nezaposlenost se ocjenjuje kao najveći društveni i ekonomski problem Hrvatske. Hrvatska nezaposlenost jedna je od najnižih u odnosu sa ostalim članicama EU.

Industrija je djelatnost u kojoj se ostvaruje velika koncentracija kapitala i rada u istom proizvodnom procesu. Hrvatski proizvodni sektor trebao bi modernizaciju i restrukturiranje postići povezivanjem s inozemnim tvrtkama koje bi mi mogle osigurati modernizaciju proizvodnje. Konkurentnost u posljednjih godina postaje jedan od najčešće analiziranih ekonomskih pojmova. Hrvatska svoj gospodarski oporavak mora temeljiti na inozemnoj potražnji.

Jedna od trenutno najrazvijenijih gospodarskih grana u Hrvatskoj je turizam. Hrvatski turizam razvija se iz godine u godinu. Bilježi stalan porast broja noćenja i dolazaka domaćih i stranih turista. Poljoprivreda i prerađivačka industrija nisu dovoljno razvijene te se treba što

više ulagati u njih. Bez obzira na negativan utjecaj koji je globalna ekonomska kriza imala na nacionalna gospodarstva i životni standard stanovništva, globalna kriza nije negativno utjecala na turističku potražnju u Hrvatskoj. Takvi rezultati daju pozitivnu sliku turističkoj destinaciji Hrvatske.

Ime i prezime

Patricija Spiljak

(potpis studenta)

LITERATURA

Knjige:

- Čičin-Šain Ante, Šonje Velimir, Hrvatska na raskrižju izazovi dugoročnog razvitka u konkurentnom okružju, Zagreb, 2007.
- Družić Gordan, Hrvatska obrtnica stanje i perspektive hrvatskog gospodarstva, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2004.
- Družić Ivo, Resursi i tržišta hrvatskog gospodarstva, Politička kultura, Zagreb, 2004.
- Knežević Radule, Čavrak Vladimir, Gospodarstvo Hrvatske, Politička kultura, Zagreb, 2011.
- Lokin Branimir, Hrvatska 2015., Goledn marketing, 2000.
- Penava Marija, Makroekonomija Hrvatske deindustrijalizacije, Ekonomski fakultet-Zagreb, 2014.

Članci:

- HNB, (2006.), Analiza inozemne zaduženosti Republike Hrvatske, Zagreb.
- Hrvatska gospodarska komora (2015.), Održivost javnog duga.
- Hrvatska gospodarska komora (2016.), Republika Hrvatska, ISSN 1846-9183, Zagreb.
- Hrvatska gospodarska komora, (2017.), Utjecaj krize na BDP, oporavak u razdoblju 2015.-2016. zaključna razmatranja.
- Hrvatska turistička zajednica,(2017.), Informacija o statističkim pokazateljima turističkog prometa.
- Ministarstvo turizma, (2010.), Strateški plan Ministarstva turizma za razdoblje od 2011.–2013. godine, Zagreb.
- Ministarstvo financija Republike Hrvatske, (2011.), Strategija upravljanja javnim dugom za razdoblje od 2011.-2013., Zagreb.
- World Bank, (2009.), Izvješće o konvergenciji Hrvatske s EU: Ostvarivanje i održavanje viših stopa gospodarskog rasta, Izvješće br.48879-HR.

POPIS TABLICA

Tablica broj 1: Stope zaposlenosti, nezaposlenosti i sudjelovanja, 2007.....	6
Tablica broj 2: Realni rast potrošnih kategorija BDP-a u 2014., 2015., i 2016. Godini., %	10
Tablica broj 3: Državni i javni dug na karaju razdoblja u mil. Kn, 1999. - 2007. godine.....	13

POPIS GRAFIKONA

Grafikon broj 1: Stopa nezaposlenosti od 8. mjeseca 2014. do 7. mjeseca 2015. godine.	7
Grafikon broj 2: Izvoz i uvoz (% BDP)	8
Grafikon broj 3: Dolasci i noćenja stranih i domaćih turista	22

POPIS SLIKA

Slika broj 1: Robna razmjena u Hrvatskoj od 2005. -2009. Godine u milijunima eura	10
Slika broj 2: Visina i kretanje javnog duga u Hrvatskog.....	14
Slika broj 3: Struktura inozemnog duga prema domaćim sektorima, u razdoblju od 1998. do 2005. godine.....	15